

מסורת הש"ס

(א) [ולקמן יג: שבעות לו: (ב) קדושין ס"א, (ג) שם נ"ד, (ד) [במדרש (ה) ס"א קרבנות שירושלים, (ו) [ולקמן יח: (ז) [ולקמן יב:]

הגהות הב"ח

(א) "יש" ד"ה דתנן וכו' דכתיב ואמר משה אליהם אם יעברו: (ב) ד"ה אימא סיפא וכו' דכתיב משה ר' מאיר הוא ומדסיפא: (ג) ד"ה עד שידור וכו' לגבי מוצא אבל האומר כ"ל הדין: (ד) ד"ה ותרני תנאי וכו' א"כ ידור בדבר הקרב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] בהר"ן ד"ה סברה במסקנא נמי קאי ודכותה כ"ב דף ג. סברה מלי מואל גורא וכו' חולין ד ע"כ סברה וכו' מלי דמקשו הכרע"ל והר"ן והירושלמי שם. ובה"ל דו"ק: [ב] שם ד"ה לית ליה וכו'. ירוש' שעלה דנדרים ר"ל איסור שיש בו ממונ וכו' ה"ק ה"ק אלא שמיסור לזון י"ט כדבירי"ש ירוש' ופ"ו י"ל דמיר נמי איסור שיש בו ממונ שאסור עליו דל"ה מלי פריך לע"ל ד' ע"כ ימימי כהן מתיב מדרים הא איסור לא ילפיק מאיסור שיש בו ממונ ונדרים י"ט בו ממונ א"כ י"ל כדמביב"ל: ויש לו בה י"ע רב דלפ"ו קושת תוס' כמבואר דף מו ע"כ דכ"ה ממונא מאיסורא וכו' בגמ' דל"ה קדושין מדרים דהו איסור מאיסור ומה שפירש תוס' קדושין הו איסור עם ממונ שאסור נמי הו איסור עם ממונ כמ"ס תוס' והר"ן וכו' וי"ל וכו' דו"ק:

פירוש הרא"ש

גמ' כל תנאי שאינו בתנאי בני גר ובני ראובן ב"י. דנל"ה כפיתיה הו משמע תנאי לית ליה מכלל לאו אתה שומע הו: אלא ר' יהודה היא. דהוא ר' יוסטאב"א מאיר בכל מקום: מרסיפא ר' יהודה רישא לאו ר' יהודה. ק"ו אין חילוק בין ירושלים בלא כ"ף לירושלים ככ"ף: האומר בירושל' לא אבר ביום. דקבר חומת ירושלים לא אבו משירי הלשכה ולפי' הירושלמי לא משמע ליה כקרבנות ירושלים כיון שאין קרבין בירושל':

רש"י

גמ' לית ליה מכלל לאו אהם שומע הן. כגון כמתניתין דמכלל דלמר לא לחולין שמע' מינה הא קרבן הו וזהו אסור וכו' מאיר סבר דלא הו אסור אלא"כ אמר בפירוש לא חולין ליהוי אלא קרבן דלא משמע ליה מכלל לא חולין אתה שומע קרבן: דסנן. כמסקת קידושין בפרק האומר ר' מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גר ובני ראובן אינו תנאי תנאי אסור וכו' ואם לא יעברו וכו' לא נכתב אס יעברו דלא כר"ך למיכתב אלא אס לא יעברו דמשמע אס לא יעברו ונאחזו בתוכסם הא אס יעברו ותתסם להם וגו' אלא להכי אינטרין למיכתב לתרויהו דלא אמרין מכלל לאו אתה שומע הן. אמריתין קמני אסור דמכלל לא לחולין שמינין קרבן: אלא. מתניתין רבי יהודה היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן דלית ליה תנאי כפול: אימא סיפא **רבי יהודה אומר אף האומר ירושלים לא אבר כלום.** דפליג אתנא דלעיל מיניה דהיינו ר' מאיר דסמס משנה (ג) היא ומדסיפא ר' יהודה רישא לאו רבי יהודה דל"כ הו רישא וסיפא רבי יהודה ומליעתא רבי מאיר: **שר' יהודה אומר האומר ירושלים כו'.** דבעינן שיאמר בירושלים כלומר (ה) נזירים בירושלים: **עד שידור בדבר הקרב בירושלים.** כגון קרבנות ומנחות שקריבין לגבי מוצא (ו): **האומר בירושלים לא אבר כלום.** דלא מיקדשא בירושלים: **ותרי תנאי אליבא דרבי יהודה.** דתנא דמתניתין סבר האומר בירושלים לא אבר כלום הא בירושלים אסור בירושלים מיקדשא ותנא דברייתא סבר האומר בירושלים לא אבר כלום דקסבר ר' יהודה לא נתקדשה בירושלים אלא"כ (ז) יאמר בדבר הקרב בירושלים: כן

שאין כן בפגול ונותר דכיון ששמן על שם איסורן הרי הוא כאומר כפול כנותר. ואם תקשה עלי והתנן באידך מתניתין [ולקמן יג:] האומר קרבן עולה מנחה וכו' ואפילו הכי תנן בה ר' יהודה מתיר ועטמא דכולהו דלא אמרינהו כ"ף ואמאי והא הני שמן מורה איסור ומאי שנא מפגול ונותר לאו קושיא היא שאלו אע"פ ששמן מורה איסורן מ"מ אין שמן על שם איסורן שהאומר בהמה זו עולה או טהאט אינו מתכוין בשם זה לאיסורא אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או טהאט או מודה או שלמים מה שאין כן בפגול ונותר ששמן עליהם משום איסורן בלבד ולפיכך כל שאמר פגול או נותר עלי ככר זה דבריו מוכיחין שלאיסור הוא מתכוין וכפגול וכנותר קאמר ומש"ה מתסר בלא כ"ף אפילו לר' יהודה. אי נמי טעמיה דר' יהודה דבעי כ"ף משום דבלא כ"ף סבירא ליה דחי אימרא קאמר וכן בשאר"ה ומש"ה בטמא פגול נותר דלא שייך חן טמא לא צביא כ"ף והכי מוכח היא פירושא בגמרא [ולקמן יג:] דלמאי מודים חכמים לר' יהודה צאמרה לא קרבן וכו' כלומר אע"ג דפלגי עליה בלאומר קרבן גרידא דלא חן שמו קאמר צאמרה לא קרבן מדור ליה. כך נראה בעיני פירוש משנתניו ורלחתי לראשונים ז"ל שעמעמו בה הרבה ולא העלו דבר מחזור לפי דעתי: **כאימרא.** כשה של קרבן דסמס נדרים להחמיר ועוד דמשמע דכשה הידוע קאמר: **כדידים.** כקרבנות שצדידים: **כע"ס.** כשני גזירי ע"ס שהיה עורך על גבי מערכה כדכתיב [ויקרא ו] וזכר עליה הכהן ע"ס: **כאש"ס.** כשלהבות של אש שעל המזבח: **בירושלים.** כקרבנות שצירושלים: **האומר בירושלים לא אבר כלום.** משום דלא אבר בירושלים: **גמ' סברה.** היא סברה א' במסקנא נמי קאי ודכותיה ברש בלא בתרא (דף ג:) [ב]א"ל ליה מכלל לאו אהם שומע הן. דהוא בעי תנאי כפול וכדילין מתנאי בני גר ובני ראובן דכתיב [במדבר ג:] אס יעברו ואס לא יעברו: **דסנן ר"מ אומר.** בפרק האומר קידושין. ואע"ג דלמרינן בשבועות העדות (שבעות לו.) דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו הן כממונא בציסורא אית ליה לא אסיקנא התם * דבסוטה התם * עדות לית ליה משום דהו איסורא דלית ביה ממונא ונדרים נמי ממונא אית בה דהו צדק פלגא דמתסר עליה: **אלא רבי יהודה.** דלמרינן בפרק השולח (גיטין דף מו.) * גבי מואל את אשמו משום דגר דלא בעי תנאי כפול אלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן. ואע"ג דר' חנינא פליג עליה דר"מ כפול בפרק האומר (קדושין ס"א.) אפ"ה בעי לאוקומא למתני' כר' יהודה משום דאיידי בה ואע"ג דלאקטריך לחוקין ולמיימר תרי תנאי אליבא דרבי יהודה ולא בעי לאוקומא כרבי חנינא שלא נזכר בה כלל: **מרסיפא ר' יהודה הו רישא לאו ר' יהודה.** מדקתני סיפא ר' יהודה אומר מכלל דעד השתא לאו ר' יהודה בלחוד קמני: **כונה ר' יהודה היא וכו'.** שר' יהודה אומר האומר בירושלים לא אבר כלום כיון שלא הזכיר כ"ף הדמיון וה"ה לאימרא דיריס וע"ס אלא דנקט בירושלים משום דקמין ליה אכל בפגול נותר וטמא מודה בהו ר' יהודה דלא בעי כ"ף וכמו שפרשתי במשנתניו ומש"ה תנא להו תנא בלא כ"ף: **פרי תנאי אליבא דר' יהודה.** תנא דמתני' סבר דלר' יהודה דעתו על דבר הקרב בירושלים וכו' אבר בירושלים ותנא ברא סבר דדעתו על ע"ס ואבנים ועד שידור בדבר הקרב לא מתסר: תניא

כל כנויי פרק ראשון נדרים

ר"ן

יא.

מיתסר אפילו הכי כיון דאיכא למיימר הכי ואיכא למיימר הכי אזלינן לחומרא דקיימא לו' סמס נדרים להחמיר: **טבור טמא פגול נותר אסור.** כך היא הגרסא בנוסחאות וקשה בעיני מאי איכא בין טבור לדכי דכיון דתנא לדכי בלא"מ מכלל דבלא למ"ד לא מיתסר וכיון שכן כי אבר טבור בלא למ"ד למה יאסר והלא דכי תרגומו של טבור הוא. ומנא"ה להרמב"ם ז"ל בפר"א מהלכות נדרים (הל' יט) שכתב טבור בלא"מ וטמא פגול נותר בלא למ"ד וכן נראה לי עיקר ואי גרסינן הכי במתני' לטבור בלא"מ נחא. ואי לא גרסינן ליה נראה לי משום דתנא למ"ד דדכי לא חש למתני' בטבור דמילתא פשיטא היא דדכי וטבור שוו להדדי דחד ענינא הוא. ותנא במתני' תלת דיני תני. דכל היכא שהוא מזכיר שם שמשמעו להסיר כר"ך שחזירי בתחלתו למ"ד בפתח ומתסר דמכלל לאו אתה שומע הן והיינו חולין כשר דכי טבור. וכל היכא שמוזכר שם שהוא מורה איסור ושייך בקדשים כגון טמא פגול נותר ובהני לא שייכא למ"ד פתוחה בתחלתן דאדרבה אי אבר להו בלא"מ איכא למיימר להיתסר קמכוין ובהני נמי אע"ג דלא אבר בהו כ"ף הדמיון מתסרי אפילו לר"י דהא בלא"מ מוקמי למתני' כרבי יהודה כולה ואפ"ה הכי צבני אסור בלא כ"ף שכוין ששמו מורה אסור בלא כ"ף נמי מתסר לכולי עלמא אע"ג דמצינן למיימר דכי אבר טמא אחרומה קמכוין דשייך בה נמי טומאה וטהרה דתירומה נמי היא לה דבר האסור וכו' מתפסם בה לא אסתסר כדאמרין בגמרא"ה אפ"ה הכי כיון דאיכא למיימר נמי לקדשים קמכוין הוה ליה כסמס נדרים להחמיר. והדר תני כאימרא כדירים כע"ס וכו' ליה כולהו אין שמן מורה על שם איסורן ומשום הכי אבר רבי יהודה דבעי דלמיימרהו כ"ף דאי לא לא משמע דאמר אסור מנה

שאין כן בפגול ונותר דכיון ששמן על שם איסורן הרי הוא כאומר כפול כנותר. ואם תקשה עלי והתנן באידך מתניתין [ולקמן יג:] האומר קרבן עולה מנחה וכו' ואפילו הכי תנן בה ר' יהודה מתיר ועטמא דכולהו דלא אמרינהו כ"ף ואמאי והא הני שמן מורה איסור ומאי שנא מפגול ונותר לאו קושיא היא שאלו אע"פ ששמן מורה איסורן מ"מ אין שמן על שם איסורן שהאומר בהמה זו עולה או טהאט אינו מתכוין בשם זה לאיסורא אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או טהאט או מודה או שלמים מה שאין כן בפגול ונותר ששמן עליהם משום איסורן בלבד ולפיכך כל שאמר פגול או נותר עלי ככר זה דבריו מוכיחין שלאיסור הוא מתכוין וכפגול וכנותר קאמר ומש"ה מתסר בלא כ"ף אפילו לר' יהודה. אי נמי טעמיה דר' יהודה דבעי כ"ף משום דבלא כ"ף סבירא ליה דחי אימרא קאמר וכן בשאר"ה ומש"ה בטמא פגול נותר דלא שייך חן טמא לא צביא כ"ף והכי מוכח היא פירושא בגמרא [ולקמן יג:] דלמאי מודים חכמים לר' יהודה צאמרה לא קרבן וכו' כלומר אע"ג דפלגי עליה בלאומר קרבן גרידא דלא חן שמו קאמר צאמרה לא קרבן מדור ליה. כך נראה בעיני פירוש משנתניו ורלחתי לראשונים ז"ל שעמעמו בה הרבה ולא העלו דבר מחזור לפי דעתי: **כאימרא.** כשה של קרבן דסמס נדרים להחמיר ועוד דמשמע דכשה הידוע קאמר: **כדידים.** כקרבנות שצדידים: **כע"ס.** כשני גזירי ע"ס שהיה עורך על גבי מערכה כדכתיב [ויקרא ו] וזכר עליה הכהן ע"ס: **כאש"ס.** כשלהבות של אש שעל המזבח: **בירושלים.** כקרבנות שצירושלים: **האומר בירושלים לא אבר כלום.** משום דלא אבר בירושלים: **גמ' סברה.** היא סברה א' במסקנא נמי קאי ודכותיה ברש בלא בתרא (דף ג:) [ב]א"ל ליה מכלל לאו אהם שומע הן. דהוא בעי תנאי כפול וכדילין מתנאי בני גר ובני ראובן דכתיב [במדבר ג:] אס יעברו ואס לא יעברו: **דסנן ר"מ אומר.** בפרק האומר קידושין. ואע"ג דלמרינן בשבועות העדות (שבעות לו.) דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו הן כממונא בציסורא אית ליה לא אסיקנא התם * דבסוטה התם * עדות לית ליה משום דהו איסורא דלית ביה ממונא ונדרים נמי ממונא אית בה דהו צדק פלגא דמתסר עליה: **אלא רבי יהודה.** דלמרינן בפרק השולח (גיטין דף מו.) * גבי מואל את אשמו משום דגר דלא בעי תנאי כפול אלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן. ואע"ג דר' חנינא פליג עליה דר"מ כפול בפרק האומר (קדושין ס"א.) אפ"ה בעי לאוקומא למתני' כר' יהודה משום דאיידי בה ואע"ג דלאקטריך לחוקין ולמיימר תרי תנאי אליבא דרבי יהודה ולא בעי לאוקומא כרבי חנינא שלא נזכר בה כלל: **מרסיפא ר' יהודה הו רישא לאו ר' יהודה.** מדקתני סיפא ר' יהודה אומר מכלל דעד השתא לאו ר' יהודה בלחוד קמני: **כונה ר' יהודה היא וכו'.** שר' יהודה אומר האומר בירושלים לא אבר כלום כיון שלא הזכיר כ"ף הדמיון וה"ה לאימרא דיריס וע"ס אלא דנקט בירושלים משום דקמין ליה אכל בפגול נותר וטמא מודה בהו ר' יהודה דלא בעי כ"ף וכמו שפרשתי במשנתניו ומש"ה תנא להו תנא בלא כ"ף: **פרי תנאי אליבא דר' יהודה.** תנא דמתני' סבר דלר' יהודה דעתו על דבר הקרב בירושלים וכו' אבר בירושלים ותנא ברא סבר דדעתו על ע"ס ואבנים ועד שידור בדבר הקרב לא מתסר: תניא

ממונא כיון שאסור ממונ של חבירו עליו: כולה רבי יהודה היא. וה"ק שרבי יהודה אומר לא אבר בירושלים לא אבר כלום עד שיאמר כ"ף וא"ת כיון דכולה ר' יהודה א"כ לא כשר לא דכי וכו' טמא נותר פגול נמי ליכא כ"ף ואומר דקאמר קיים כמסקנא הו דכותיה אסתכחא כ"ב דף (ג) סברה מלי מחילה גורא: דאי ר"מ לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. מכלל לאו אתה שומע הן. מימא דלמרינן בשבועות פקח שבועת העדות (דף לו.) כי לית ליה לר"מ ממונא אכל באיסורא אית ליה ליה נדרים נמי חשיב ליה איסורא דלית ביה

האומר בירושלים לא אבר כלום כיון שאסור ממונ של חבירו עליו: כולה רבי יהודה היא. וה"ק שרבי יהודה אומר לא אבר בירושלים לא אבר כלום עד שיאמר כ"ף וא"ת כיון דכולה ר' יהודה א"כ לא כשר לא דכי וכו' טמא נותר פגול נמי ליכא כ"ף ואומר דקאמר קיים כמסקנא הו דכותיה אסתכחא כ"ב דף (ג) סברה מלי מחילה גורא: דאי ר"מ לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. מכלל לאו אתה שומע הן. מימא דלמרינן בשבועות פקח שבועת העדות (דף לו.) כי לית ליה לר"מ ממונא אכל באיסורא אית ליה ליה נדרים נמי חשיב ליה איסורא דלית ביה

עין משפט נר מצוה

נא א מ"י פ"ו מהל' חסות הלכה א ב סמג עשין מה טו"ש ע' אה"ע פ"י לא סעי' ד ועיין כ"מ בפר"א מהלכות נדרים הל' יט:

גליון הש"ס

ר"נ ד"ה דתנן ר' מאיר ב"י דבסוטה וקדוה לית ליה. נראה לעי"ד דל"ל דבסוטה לית ליה: שם ד"ה אלא רבי יהודה. גבי מוציא את אשתו משום נדר. י"ל משום אילנות:

מוסף רש"י

סברה. חלקה זאת השיטה (מל סמס נדרים) משאר שיטות. דליתו כשאר שיטות משאר סמכות כי פתח בלימא או כסברה לא ממוקם הו אתמקנא. ואילו בשיטות האחרות אע"ג דפתח בלימא או כסברה ממוקם הו אתמקנא (ראמ"ה בשו"ת). אי ר"מ לית ליה ב"י. דהוא לית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן. הכי מצינן לאוקומי מתניתין אליבא דהוא ולא פירש לא חולין יא"ה (שם). כל תנאי שאינו כפול בתנאי בני גר ובני ראובן אינו תנאי. ואע"פ שלא נתקיים התנאי ודכתיב נדרים, כגון הכי זה גיטין על מנת ששמי י' מתמים זו ולא פירש לכפול ואס לא תמתי לית לא יא"ה כג, אין כאן תנאי של מתמים זו כלל, ואפילו לא תתה הו גט, וכמו ששמתי שחלקי משה רבינו ע"ה לכפול ואס לא יעברו חללים תאכס ונאחזו בתוכסם, שמע מינה דאי לא ככל הדין מתמנו קיימת עובדא ארין לגערי פלגי לא יעברו את הירדן, אע"פ שאמר אס יעברו ותתסם, לית ליה מכלל הן אתה שומע לאו (קדושין ס"א).

תוספות

סברה. מאי לחולין ב"י. היא סברה דקאמר קיים כמסקנא הו דכותיה אסתכחא כ"ב דף (ג) סברה מלי מחילה גורא: דאי ר"מ לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. מכלל לאו אתה שומע הן. מימא דלמרינן בשבועות פקח שבועת העדות (דף לו.) כי לית ליה לר"מ ממונא אכל באיסורא אית ליה ליה נדרים נמי חשיב ליה איסורא דלית ביה